

Rutin för utredning av vårdnad, boende och umgänge

Diarienummer: SN-2026/00538
Paragraf: §
Beslutsinstans: EC Familjerätt
Beslutsdatum: 2026-08-24

Informationsklassning:
Dokumentansvarig: EC Familjerätt
Giltighetstid:

Föregående diarienummer:
Föregående beslutsdatum:
Föregående beslutsinstans:
Föregående paragraf:

Rutin för utredning av vårdnad, boende och umgänge

Inledning

Anvisningen bygger på Socialstyrelsens handbok ”Vårdnad, boende och umgänge – stöd för rättstillämpning och handläggning inom socialtjänstens familjerätt” samt Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds handbok (MFOF) ”Riskbedömning i utredningar om vårdnad, boende och umgänge”. Vidare har MFOF:s allmänna råd (HSLF-FS 2025:64) ”Om socialnämndens ansvar för frågor om vårdnad, boende och umgänge” tillämpats för att utforma rutinen.

Enligt 6 kap. 19 § föräldrabalken (FB) ska rätten se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillräckligt utredda. Innan rätten avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge ska socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar. Om nämnden har tillgång till upplysningar som kan ha betydelse för frågans bedömning, är nämnden skyldig att lämna sådana upplysningar till rätten.

Om det behövs utredning utöver vad som sägs i andra stycket, får rätten uppdra åt socialnämnden eller något annat organ att utse någon att utföra den. Rätten får ge riktlinjer för utredningen och ska bestämma en viss tid inom vilken utredningen ska vara slutförd. Tiden får inte sättas längre än fyra månader. Om det finns särskilda skäl för det, får rätten förlänga tiden. Rätten ska se till att utredningen bedrivs skyndsamt.

Om det inte är olämpligt, ska den som utför utredningen höra barnet och redovisa barnets åsikter för rätten samt lämna förslag till beslut. Barnet får höras inför rätten, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras.

Barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge (6 kap. 2 a § FB) vilket även framgår av Barnkonventionen artikel 3. Barn har även rätt till information, informationen kan avse vad som pågår, planeras och vad som har med barnets situation att göra (3 kap. 3 § SoL). För att rätten ska få kännedom om barnets inställning ska barnets egen uppfattning och önskemål beaktas. Det är därför viktigt att barnet kommer till tals i utredningen och ges möjlighet att uttrycka sin åsikt vilket framgår av artikel 12 i Barnkonventionen.

Rutin

Inkommer förordnade

Förordnande om utredning inkommer från domstolen och lämnas till familjerättsgruppens 1:e socialsekreterare som utser utredare enligt 6 kap. 19 § FB. Utredning inleds i verksamhetssystemet och domstolen (tingsrätten) är beslutsfattare. Utredning inleds den dag som förordnandet inkommer till socialnämnden.

Om förordnande avser flera barn ska momenten enligt ovanstående stycke genomföras för samtliga barn.

Utredningsplanering

En skriftlig utredningsplan upprättas, av ansvarig utredare, i verksamhetssystemet och skickas hem till föräldrarna tillsammans med broschyren "Utredning vårdnad, boende och umgänge" samt broschyren "Barnsamtal på familjerätten". Utredningsplanen innefattar också ett bildstöd som bifogas den skriftliga planen.

I utredningsplanen framgår vad som ska klargöras i utredningen, tidsram för utredningen, tid för eventuellt gemensamt uppstartsmöte, enskilda samtal med föräldrarna, hembesök, barnsamtal och avslutade samtal med föräldrar samt tid för att förmedla förslag till beslut till barnet.

Ordningen på samtalen bör ske enligt ovanstående för att barnet ska kunna bekanta sig med utredare i samband med hembesök.

Om utredaren planerar att första samtalet ska genomföras med föräldrarna gemensamt, bör de i kallelsen uppmanas att kontakta utredaren i det fall någon av dem anser att något särskilt talar emot ett sådant samtal.

Ett eget brev upprättas till barnet om barnet bedöms ha uppnått tillräcklig ålder och mognad som även innefattar ett bildstöd.

Utredningsplanen färdigställs sedan under det första besöket med föräldrarna.

Den färdigställda utredningsplanen bör innehålla:

- Vad som ska klargöras i utredningen
- När och hur det är lämpligt att genomföra samtal med barnet
- Hur möten med barnet ska utformas så att barnet ges goda förutsättningar att framföra sina åsikter
- När och hur enskilda eller gemensamma samtal ska genomföras med föräldrarna
- Hur ett behov av tolk eller kommunikationsstöd ska tillgodoses

- Vilka nya partner och referenspersoner som behöver kontaktas samt syftet med kontakterna
- Vilka registeruppgifter som ska hämtas in
- När utredningen beräknas vara slutförd

Våld: Om det förekommit våld i föräldrarnas relation ska en riskbedömning göras inför uppstart om huruvida föräldrarna ska erbjudas ett gemensamt eller enskilda uppstartsmöten. Om någon av föräldrarna har skyddade personuppgifter ska alltid enskilda uppstartsmöten erbjudas och föräldrarna får inte ta del av varandras tider för samtal och hembesök. Får utredare kännedom om att det förekommer/har förekommit våld inom familjen ska detta registreras i verksamhetssystemet genom ”dynamiska värden”.

Utredning genomförs

Uppstartsmöte

Uppstartsmöte, gemensamt eller enskilt, med föräldrar. I uppstartsmöte ska föräldrarna få information om utredningen samt dess genomförande och samtliga steg:

- Utredningens syfte
- Utredarens, ombudets och domstolens olika roller
- Det skriftliga material som utredaren redan har tillgång till
- Planen för utredningen
- Barnets och föräldrarnas delaktighet i utredningen
- Vilka kontakter som kan komma att tas med ny partner och referenspersoner
- Att utdrag kan hämtas in från socialnämndens register samt från polisens misstanke- och belastningsregister.

Utredaren bör upplysa föräldrarna om att de när som helst under utredningen gemensamt kan ansöka om att påbörja samarbetssamtal. Innan samarbetssamtal påbörjas bör utredaren uppmana föräldrarna att kontakta domstolen för att, med dess godkännande, låta utredningen vila.

Se vidare ”Checklista vid uppstartsmöte”.

Hembesök

Hembesök bör i regel genomföras hos båda föräldrarna oavsett vilka frågor (vårdnad, boende och/eller umgänge) som ska utredas. Om hembesök av

någon anledning inte bedöms nödvändig eller inte kan genomföras ska anledningen till detta beskrivas i utredningen.

Syftet med hembesök är i första hand att få en första kontakt med barnet i dess hemmiljö inför kommande barnsamtal. Syftet med hembesök är även att få en uppfattning om hemmiljön, barnets förutsättningar i respektive hem, få en uppfattning av barn och föräldrarnas relation och samspel, relation mellan barnet och förälders eventuella partner och/eller syskon/halvsyskon/bonussyskon.

Vid hembesök bör utredare även initiera en kontakt med föräldrarnas eventuella partners och boka tid för samtal.

Kontakt/samtal med barnet

Barnet har rätt till information och ska ges möjlighet att komma till tals. Om förordnande avser flera barn ska samtliga barn få möjlighet till enskilda samtal.

Utredare ska om det är möjligt, utifrån barnets ålder och mognad, höra barnet i utredningen för att få information om barnets inställning och uppfattning. Enligt 6 kap. 20 a § föräldrabalken finns möjlighet att höra barnet i utredning även utan vårdnadshavares samtycke.

Barnet bör erbjudas minst två enskilda samtal med utredare. I det avslutande samtalet ska de uppgifter barnet lämnat kommuniceras med barnet. Beroende på barnets ålder och språkliga förmåga kan uppgifterna kommuniceras muntligt eller skriftligt.

Samtalen bör i möjligaste mån erbjudas i så nära anslutning till hembesök som möjligt.

Barnsamtal kan ske både på och utanför socialkontoret. Samtal med barn i förskoleåldern kan om det bedöms lämpligt genomföras på förskolan.

Se vidare ”Checklista barnsamtal”.

I samtalen bör utredaren ge barnet:

- Information med utgångspunkt från dess förutsättningar och behov
- Möjlighet att berätta om sin tillvaro och framföra sina åsikter.

Utredaren bör ställa frågor till barnet i syfte att klargöra

- Om det förekommer eller har förekommit missbruk, psykisk ohälsa eller någon annan problematik i familjen

- Om barnet utsätts eller har utsatts för hot, våld eller annat övergrepp eller på något annat sätt far eller har farit illa
- Om någon i familjen förutom barnet utsätts eller har utsatts för hot, våld eller annat övergrepp
- Om barnet har bevittnat hot, våld eller annat övergrepp inom familjen.

Om utredaren har eller får kännedom om att något av det som anges i stycket ovan förekommer eller har förekommit, bör utredaren ställa frågor till barnet i syfte att klarlägga på vilket sätt det påverkar eller har påverkat barnet.

Utredaren bör i sin kontakt med barnet också skapa sig en bild av:

- Hur barnet mår
- Barnets utveckling och mognad
- Barnets samspel med och relation till vardera föräldern, syskon och respektive förälders nya partner.

I det fall barnet inte har förmåga att ge uttryck för sina åsikter, trots att goda förutsättningar för det har skapats, bör utredaren bilda sig en uppfattning om barnets åsikter genom att prata med föräldrarna eller andra i barnets omgivning som känner barnet väl. I det fall inget samtal med barnet äger rum, bör utredaren upplysa föräldrarna om barnets rätt till information och rätt att framföra sina åsikter. Utredaren bör verka för att föräldrarna ger barnet information med utgångspunkt från dess förutsättningar och behov.

Enskilda samtal med föräldrar

Syftet med de enskilda samtalen är att ge föräldrarna möjligheter att enskilt bemöta generella frågeställningar samt få bemöta uppgift och frågeställningar som framkommit under utredningen.

Samtalen bör inriktas på uppgifter om:

- Barnet samt dess levnadssituation och behov
- Barnets uppväxt och vad som planeras för dess framtid
- Barnets relation till vardera föräldern, syskon och respektive förälders nya partner
- Föräldrarnas levnadssituationer
- Föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som gäller barnet
- Föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst
- Föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som gäller barnet
- Föräldrarnas omsorgsförmåga och möjligheter att tillgodose barnets behov

- Vilka möjliga lösningar vad gäller vårdnad, boende och umgänge som föräldrarna ser med utgångspunkt i barnets behov
- Vilka konsekvenser olika lösningar vad gäller vårdnad, boende och umgänge kan få för barnet på både kort och lång sikt

Utredaren bör ställa frågor till föräldrarna, var och en för sig:

- Om det förekommer eller har förekommit missbruk, psykisk ohälsa eller någon annan problematik i familjen
- Om barnet utsätts eller har utsatts för hot, våld eller annat övergrepp eller på något annat sätt far eller har farit illa
- Om någon i familjen förutom barnet utsätts eller har utsatts för hot, våld eller annat övergrepp
- Om barnet har bevittnat hot, våld eller annat övergrepp inom familjen
- Om barnet olovligt har förts bort eller hållits kvar

Om utredaren har eller får kännedom om att något av det som anges i stycket ovan förekommer eller har förekommit, bör utredaren ställa frågor till föräldrarna i syfte att klarlägga på vilket sätt det påverkar eller har påverkat barnet.

Samtal med föräldrarnas partner

I samtal med föräldrars partner inhämtas information om vilken relation barnet har till partnern, vilken bild partnern har av barnet och dess behov och levnadssituation samt vilken förmåga föräldrarna har att samarbeta i frågor som gäller barnet. Informera om att uppgifter från socialregister och polisens misstanke- och belastningsregister kommer att inhämtas.

Registeruppgifter

Utredare inhämtar uppgifter om barn, föräldrar, föräldrarnas partner samt halvsyskon/bonussyskon från socialregister och redovisar för förekomst som är av betydelse för utredningen. Utredare bör kontrollera om barn och föräldrar varit bosatta i annan kommun under de senaste fem åren, i detta fall ska begäran om socialregister skickas till aktuell kommun. Information om förekomst i polisens misstanke- och belastningsregister ska inhämtas avseende föräldrarna och deras partner.

Inhämta uppgifter från referenter

Utredare ska i huvudsak inhämta uppgifter från personer som känner barnet genom sin professionella roll som BVC, förskola/skola, barn- och ungdomspsykiatri. Uppgifter från referenter ska i första hand inhämtas via e-tjänst men kan också inhämtas genom ett personligt sammanträffande

eller telefonsamtal mellan utredare och den som lämnar uppgifterna. Fokus ska vara att inhämta uppgift om:

- Barnet samt dess levnadssituation och behov
- Barnets relation till vardera föräldern
- Samspelet mellan barnet och vardera föräldern

Referensuppgifter kan även inhämtas på samma sätt som ovanstående avseende föräldrarna om föräldrarna lämnar förslag på professionell referent utifrån egen kontakt.

Referenspersonen bör få information om att det inte är dennes ansvar att ta ställning i frågan om vårdnad, boende och umgänge. Referenspersonen bör även informeras om att uppgifter som denne lämnar kommer att ingå i utredningen som en del i underlaget för domstolens beslut.

Referentuppgifter vid skyddade personuppgifter

Om en av föräldrarna och/eller barnet har skyddade personuppgifter behöver nogra övervägande ske om referensuppgifter ska inhämtas. Anledningen till detta är att det inte är möjligt att hemlighålla referentpersonens namn, yrke och relation till barnet utifrån rätten till partsinsyn.

Utredningen

Utredning skrivs i utredningsmall i verksamhetssystemet.

Av utredningen ska framgå:

- Vilka personer ärendet gäller
- Vad ärendet gäller
- Vilka de juridiska förhållandena är för barnet vad gäller vårdnad, boende och umgänge
- Vilka de faktiska förhållandena är för barnet vad gäller boende och umgänge
- Om barnet har särskilda insatser
- När utredningen påbörjades och avslutades
- Hur många samtal med barn och föräldrar som har ägt rum
- När och var samtalen ägde rum
- Vilka personer som var närvarande vid samtalen
- Om samtal med barnet har genomförts utan vårdnadshavares samtycke
- Om samtal med en förälders nya partner har ägt rum

- Vilka referenspersoner som har kontaktats för att lämna uppgifter till utredningen
- Skälen till valet av referenspersoner
- Från vilka register som uppgifter har hämtats in

Av utredningsrapporten bör det vidare framgå om barnet eller föräldrarna inte har kommit till tals och skälen till det. Om det förekommer andra brister i utredningen, bör även de framgå av utredningsrapporten.

Vid förordnande som avser flera syskon skrivs en utredningsrapport per barn med individuell bedömning.

Barnets delaktighet

Utredare ska göra en beskrivning av barnet, barnets faktiska och juridiska förhållande, fysiska och psykiska hälsa samt omsorgsbehov. Utredare ska redogöra för sin uppfattning av barnet och för barnets mognad.

Om det inte bedöms lämpligt att prata direkt med barnet under utredningen kan utredare låta barnets perspektiv komma fram genom personer i barnets omgivning samt i samband med hembesök eller observationer.

Utredare ska även redogöra för barnets inställning om detta inte är olämpligt. Om utredare anser att det är olämpligt att ange barnets inställning ska anledningen till detta redogöras. Utredare ska även beskriva hur kontakten med barnet sett ut under utredningen. Om utredare inte haft kontakt med barnet ska anledningen till detta beskrivas.

Stöddokument att använda:

- [Barns delaktighet i utredningar om vårdnad, boende och umgänge](#)
- [Bedöma barns mognad för delaktighet](#)

Föräldrarna

Utredare ska kortfattat beskriva föräldrarnas levnadssituation.

Utredningsrapportens främsta fokus är föräldrarnas omsorgsförmåga och möjligheter att tillgodose barnets behov, föräldrarnas relation till barnet, föräldrarnas samarbetsförmåga och förmåga att sätta barnets behov främst.

Utredare ska redogöra för om det förekommit/förekommer missbruk, psykisk ohälsa, utövande av eller utsatthet för hot, våld eller annat övergrepp, kriminalitet hos en eller båda föräldrarna. Om föräldrarna inte medverkat i utredningen ska utredaren redogöra för detta.

Analys och bedömning

Utredare behöver belysa vilka risk- och skyddsfaktorer som finns för barnet och göra en analys av dessa kopplade till utredningens frågor.

Av utredningsrapporten bör det framgå vilken analys och bedömning som utredaren har gjort vad gäller:

- Om det finns risk för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för hot, våld eller annat övergrepp eller att barnet på något annat sätt far illa
- Om det finns risk för att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar
- Barnets relation till vardera föräldern
- Barnets förutsättningar och behov av särskilt stöd
- Barnets möjligheter att få sina behov och rättigheter tillgodosedda
- Föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som gäller barnet
- Föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst
- Föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som gäller barnet
- Föräldrarnas förmåga att tillgodose barnets behov
- Respektive förälders lämplighet som vårdnadshavare, boendeförälder eller umgängesförälder
- Hur barnets åsikter har tillmätts betydelse i förhållande till dess ålder och mognad
- Vilka konsekvenser olika lösningar vad gäller vårdnad, boende och umgänge kan få för barnet på kort och lång sikt
- Vilken lösning vad gäller vårdnad, boende och umgänge som är bäst för barnet med utgångspunkt från kunskap, beprövad erfarenhet och barnets åsikter.

Stöddokument att använda:

- Socialstyrelsens handbok: [Vårdnad, boende och umgänge](#)
- Mfof:s allmänna råd: [Allmänna råd 2025 64.pdf](#)
- Mfof:s stöddokumentet: [riskbedomning-i-utredningar-om-varldnad-boende-umgande.pdf](#)

Beskriv om det bedöms olämpligt att föräldrarna kommer överens om något annat av vad som framgår av bedömningen. Exempel på detta kan vara vid förekomst av våld och där riskerna med gemensam vårdnad bedöms högre än vad skyddsfaktorerna för denna vårdnadsform bedöms vara.

Förslag till beslut

Ett förslag till beslut som lämnas till domstolen bör vara väl motiverat och beskriva vilka konsekvenser det får för barnet. Om det är olämpligt att lämna ett förslag till beslut, bör utredaren ange skälen för det.

Kommunikation

Sammanfattning av föräldrarnas samtal ska skickas för kommunikation innan uppgifterna tillskrivs utredningen. Föräldrarna bör få ett par dagar på sig att läsa sina egna uppgifter. Barnets uppgifter kommuniceras först med barnet innan dessa tillskrivs utredning, se mer information under ”kontakt/samtal med barnet”. Uppgifter som inhämtas från föräldrars partners eller referent kommuniceras med dem innan uppgifter tillskrivs utredning.

När samtliga uppgifter i utredningen är sammanställda skickas dessa för kommunikation till föräldrarna (avser inte analys, bedömning och förslag till beslut). Föräldrarna har möjlighet att inkomma med eventuella synpunkter. Utredare ska endast justera sakfel och missuppfattningar. Synpunkter från föräldrarna som inte avser sakfel eller missuppfattningar ska bifogas den andra föräldern och dess ombud. Föräldrarna bör få tio dagar på sig att läsa materialet och därefter inkomma med eventuella synpunkter, kommunikering bör inte understiga sju dagar.

Om eventuella tillägg görs efter kommunikation enligt ovan behöver utredare ta ställning till om även denna information behöver kommuniceras. Om uppgiften som tillskrivs redan är känd för föräldrarna behöver denna inte kommuniceras. Tillägg ska antecknas i det följebrev som skickas med utredning både till föräldrarna samt domstolen för kännedom.

Avslutande samtal med föräldrarna och barn

Inför överlämning av utredningen till föräldrar och domstol bör föräldrarna erbjudas gemensamt eller enskilt avslutande samtal där utredare presenterar en sammanfattning vad som framkommit under utredning samt informera om förslag till beslut. Syftet med avslutande samtal är att öppna upp möjligheten för föräldrarna att få hjälp med att upprätta ett avtal.

Även barnet ska bjudas in till ett avslutande samtal där barnet får information om utredares förslag till beslut, om det inte är olämpligt.

Se vidare ”Checklista förmedla beslut & uppföljning”.

Vid dom om umgängesstöd

Vid dom om umgängesstöd ska handläggare som utses som umgängesstöd alltid läggas till som medhandläggare i ärendet.

Förmedla dom och uppföljning

Socialnämnden bör erbjuda föräldrarna ett uppföljningssamtal efter att domstolens dom har vunnit laga kraft.

Även barnet bör erbjudas ett sådant samtal, för att förmedla domstolens bedömning och beslut, om det inte är olämpligt.

Tre månader efter att dom vunnit laga kraft ska barnet också erbjudas ett uppföljande samtal med utredare i syfte att följa upp barnets situation. Information om barnets tid för uppföljning ska skickas till båda föräldrarna för kännedom. I kallelse till barnet ska framgå att även föräldrarna har möjlighet till ytterligare uppföljande samtal om de önskar. Föräldrarna får själva ta kontakt med utredare om detta önskas.

Vid våld/skyddad folkbokföring: Om barnet har skyddade uppgifter i förhållande till någon av föräldrarna ska information om tid och plats för samtalet inte förmedlas till den förälder som är upphov till skyddet.

Se vidare ”Checklista förmedla beslut & uppföljning”.

Avslut av ärende

Ärendet hålls i verksamhetssystemet öppet fram till dess att uppföljning är genomförd för att samtlig dokumentation ska finnas samlad alternativt tills dess att umgängesstödinsats är avslutad.